



**rijksuniversiteit  
 groningen**

## **Professionalisering: ook de Gezinsvoogd Moest er aan geloven**

Een historisch-pedagogisch onderzoek naar hoe er in pedagogische vaktijdschriften geschreven werd over professionalisering van de gezinsvoogden binnen de justitiële kindbescherming in de periode van 1965 tot 1980.

J. Pelgröm, S4133250

Bachelorwerkstuk Pedagogische Wetenschappen, Orthopedagogiek

Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

Rijksuniversiteit Groningen

Dr. M. Dekker

7979 woorden

## **Abstract**

Every child has the right to develop within a nurturing family environment that prepares them for independent life (Pulles, 2014). However, the youth protection system in the Netherlands is currently grappling with significant challenges (IGJ & IJenV, 2022). The importance of professionalization in the field of youth care has been consistently emphasized since the early twentieth century (Dane, 2006, 92-93; Dekker et al., 2012, p. 122), with ongoing discussions on the topic (NVO et al., 2014; NJI, n.d.; RvS, n.d.). This was also the case for the period from 1965 to 1980. This research explores the discussions and ideas regarding the professionalization of family guardians in child protection in the Netherlands from 1965 to 1980. It utilizes qualitative content analysis and thematic coding to examine articles from professional journals during that time, employing an analysis tool based on Freidson's theory of professionalization (1994, as cited in Spierts, 2014). The results show a wide range of ideas and discussions related to flexibility, creativity, systematic planning, intuition, reports by family guardians, the differentiation between professionals and volunteers, and the challenges posed by workload and caseload. To gain further insights into the experiences of family guardians during the 1965-1980 period, future research could involve conducting interviews with former family guardians. The findings of this study, along with future research, contribute to the discourse on professionalization in family guardianship and child protection. These insights can inform future initiatives and policy development, ultimately enhancing the quality of support provided to children and families in need.

## Inhoudsopgave

<b>Inleiding.....</b>	<b>5</b>
<b>Aanleiding en probleemstelling.....</b>	<b>5</b>
<b>Vraagstelling en deelvragen .....</b>	<b>6</b>
<b>Theoretisch kader.....</b>	<b>8</b>
<i>Justitiële kinderscherming .....</i>	<i>8</i>
<i>Professionalisering .....</i>	<i>8</i>
<b>Methode.....</b>	<b>10</b>
<b>Onderzoeksdesign en bronnen .....</b>	<b>10</b>
<b>Selectie Artikelen.....</b>	<b>11</b>
<b>Contexthoofdstuk .....</b>	<b>15</b>
<b>Maatschappelijke ontwikkelingen in Nederland tussen 1965 en 1980.....</b>	<b>15</b>
<i>Ontzuiling en emancipatie.....</i>	<i>15</i>
<b>Ontwikkelingen binnen de kinderscherming tussen 1965 en 1980 .....</b>	<b>16</b>
<i>Ontzuiling en emancipatie.....</i>	<i>16</i>
<i>Herstructurering en afbakening van taken .....</i>	<i>17</i>
<i>De beroepskracht en vrijwilliger .....</i>	<i>18</i>
<b>Resultaten.....</b>	<b>19</b>
<b>Professionalisering van de gezinsvoogd.....</b>	<b>19</b>
<i>Body of knowledge and skills .....</i>	<i>20</i>
<i>Arbeidsdeling .....</i>	<i>23</i>
<i>Arbeidsmarkt.....</i>	<i>26</i>

<i>Opleiding, scholing en training</i> .....	27
<i>Beroepsideologie</i> .....	29
<b>Conclusie en Discussie</b> .....	30
<b>Literatuurlijst</b> .....	34

## **Inleiding**

### **Aanleiding en probleemstelling**

Ieder kind heeft het recht zich te kunnen ontwikkelen in een harmonieuze en gezonde gezinsomgeving om goed voorbereid te worden op het zelfstandig functioneren binnen de maatschappij. Dit staat beschreven in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van Het Kind, wat Nederland eveneens ondertekende in 1989. Wanneer de overheid van mening is dat het in het belang van het kind is, kan zij ingrijpen en de ontwikkeling van het kind waarborgen door middel van jeugdbeschermingsmaatregelen (Pulles, 2014, p. 12).

De jeugdbescherming kampt echter met ernstige problemen: er zijn veel te lange wachttijden en er is een groot personeelstekort. Dit blijkt uit een rapport n.a.v. de inspectie van 'Gezondheidszorg en Jeugd' en 'Justitie en Veiligheid' (IGJ & IJenV, 2022). Hierdoor moeten kwetsbare gezinnen en kinderen te lang wachten op hulp, waardoor de situatie kan verergeren en de ontwikkeling van het kind kan stagneren (IGJ & IJenV, 2022). Dit maakt dat er bij vele gevallen niet voldaan kan worden aan het recht van het kind op een ontwikkeling in een harmonieuze en gezonde gezinsomgeving.

Er zijn veranderingen nodig om er voor te zorgen dat kinderen en gezinnen tijdig kwalitatief goede hulp kunnen krijgen. Een boodschap die binnen de jeugdzorg veelal klinkt is dat er meer gefocust dient te worden op professionalisering binnen het werkveld (NVO et al., 2014; NJI, z.d.; RvS, z.d.).

De roep om professionalisering binnen de jeugdzorg is niet enkel van deze tijd, maar klonk ook al in het begin van de twintigste eeuw en bleef een constante binnen de kinderbescherming (Dekker et al., 2012, p. 122). Zo was de justitiële kinderbescherming na de Tweede Wereldoorlog flink overbelast. Om de problemen die er des tijds speelden binnen de kinderbescherming te overwinnen, moest het werkveld veranderen en zich meer focussen op professionalisering (Bakker et al., 2010, p. 483 & 452). Er moest aandacht besteed worden aan

de diversiteit van kinderen en de daarbij aansluitende, specifieke methodes van behandelen in zowel de kindertehuizen als de pleegzorg (Bakker et al., 2010, p. 484). Professionalisering binnen de justitiële kinderbescherming werd o.a. zichtbaar door de groeiende toename van beroepskrachten die werkzaam waren bij voogdijraden, voogdij- en gezinsvoogdijverenigingen. Voorheen werd dit voornamelijk door vrijwilligers gedaan, maar na 1945 werd het gaandeweg de norm om een diploma op zak te hebben indien je werkte met kinderen binnen de kinderbescherming (Dekker, J.J.H., 2016, p. 195; Dane, 2006, p. 98; van der Linde, p. 13).

### **Vraagstelling en deelvragen**

Door te kijken naar discussies uit het verleden omtrent de justitiële kinderbescherming, kan dit ons mogelijk helpen met het begrijpen van vergelijkbare discussies binnen de ‘jeugdzorg binnen een gedwongen kader/jeugdbescherming’ in het heden. De vormgeving van de huidige jeugdbescherming komt namelijk voort uit ontwikkelingen die zich in het verleden hebben afgespeeld. Om kritisch te kunnen reflecteren op de huidige hulpverlening, is een goed historisch besef essentieel (Bakker et al, 2010, p.1). Er is door historisch pedagogen meermaals geschreven over professionalisering binnen de justitiële kinderbescherming (Dekker, J.J.H., 2016, p. 194; Dekker, M., 2016; Spierts, M.J.S, 2014; Exalto, J., 2019). Zo werd er geschreven over de professionalisering van groepsleiders binnen de gestichtsinstellingen in de periode na de Tweede Wereldoorlog (Dekker, J.J.H., 2016, p. 194; Exalto, J., 2019, p.15). Er is echter weinig specifiek geschreven over de professionalisering van gezinsvoogden. Met deze reden is er binnen dit onderzoek gekozen om de nadruk te leggen op de rol van de gezinsvoogd en is er gekozen voor de volgende hoofdvraag: “Welke discussies en ideeën kwamen naar voren in pedagogische vaktijdschriften met betrekking tot professionalisering van gezinsvoogden in Nederland in de periode van 1965 tot 1980?”

Om mijn hoofdvraag goed te kunnen beantwoorden heb ik voorlopig de volgende deelvragen opgesteld:

1. Welke thema's komen er in de vaktijdschriften naar voren wat betreft de vormgeving van de gezinsvoogdij in de jaren 1965-1980? Met deze deelvraag wordt er geprobeerd inzichtelijk te krijgen welke thema's des tijds naar voren kwamen binnen de gezinsvoogdij en wat de verschillende standpunten hierin waren. Waar was men binnen het vakgebied tevreden over en waarom? Waar zag men ruimte voor verbetering en met welke reden? Hoe verhielden de thema's zich met professionalisering?

2. Welke onderwerpen komen er naar voren in de artikelen m.b.t. tot professionalisering van de gezinsvoogd? Ter beantwoording van deze deelvraag wordt er geprobeerd in kaart te brengen waar het gesprek onder beroepskrachten over ging met betrekking tot professionalisering van de gezinsvoogd. Welke methodieken dient de gezinsvoogd te hanteren? Wat werd er onder professionalisering verstaan? Welke stappen achtte men nodig om tot professionalisering te komen?

3. Welke eisen komen naar voren met betrekking tot het zijn van een goede gezinsvoogd? Met deze deelvraag wordt geprobeerd helder te krijgen wat er van gezinsvoogden werd verwacht. Aan welke competenties moet een gezinsvoogd voldoen? Welke opleidingen moet hij/zij op zak hebben?

Er is gekozen voor de periode 1965 tot 1980 omdat er in deze periode veel kritiek was op de justitiële kinderbescherming (Bakker et al., 2010, p. 486; Dekker, J., 2016, p. 196; Bruning, 2013, p. 44). Maatschappelijke ontwikkelingen zoals emancipatie en democratisering leidden ertoe dat de werking van de justitiële maatregelen, die gezien werden als autoritair en bevoogdend, in twijfel werd getrokken. Dit resulteerde in een sterke daling van het aantal opgelegde maatregelen (Dekker, J.J.H, 2016; Bakker et al., 2010, p. 490). Desondanks werd

nog steeds professionalisering nagestreefd als oplossing voor problemen binnen de kinderbescherming (Dane, 2006, 92-93; Dekker et al., 2012, p. 122; López et al., 2019, p. 176).

## **Theoretisch kader**

### ***Justitiële kinderbescherming***

Onder de justitiële kinderbescherming (vandaag de dag ook wel ‘jeugdzorg binnen een gedwongen kader’ of ‘jeugdbescherming’ genoemd) vielen de justitiële kinderbeschermingsmaatregelen. In de periode van 1965 tot 1980 werden deze door een kinderrechter eveneens opgelegd aan de ouders. Dit betrof de onder toezichtstelling (OTS), de ontheffing of ontzetting van het gezag. Deze maatregelen vielen onder het civiele jeugdrecht.

Vanaf 1921 kon de kinderrechter minderjarigen onder toezicht stellen (OTS). Er werd bij een OTS een gezinsvoogd aangesteld die hulp bood aan het gezin en toezicht hield op de opvoeding (Bakker et al., 2010, p. 470). Niet langer was deze ondersteuning vrijwillig; ouders waren verplicht de aanwijzingen van de voogd op te volgen (Dekker, M., 2016, p. 37). Indien ouders dit niet deden kon er een uithuisplaatsing bij de kinderrechter worden geadviseerd. Vaak kwam het daar niet van en was de dreiging van deze maatregel al voldoende (Dane, 2006, p. 59). De gezinsvoogden hadden een belangrijke controlerende en ondersteunende rol binnen de kinderbescherming.

### ***Professionalisering***

Voor een verdere toelichting van het begrip professionalisering zal de professionaliseringstheorie van Freidson worden gebruikt (Freidson 1994, zoals beschreven in Spierts, 2014, p.40). Freidson heeft een model ontwikkeld waarbij hij de structuur van professionalisering tracht bloot te leggen. In dit model zijn de volgende vijf basiskennmerken door Freidson beschreven: body of knowledge and skills, arbeidsdeling, arbeidsmarkt, opleiding en training, en ten slotte, beroepsideologie (Spierts, 2014, p. 40).



Freidson beschrijft het kenmerk 'body of knowledge and skills' als de theoretische aspecten en beroeps specifieke vaardigheden die een professional dient te beheersen. Deze kennis en vaardigheden variëren afhankelijk van de context waarin ze worden opgedaan. Een professional moet beschikken over de vaardigheid van "praktisch denken", wat betekent dat ze in staat zijn om kennis en vaardigheden flexibel en naar eigen inzicht toe te passen (Freidson 1994, zoals weergegeven door Spierts, 2014, p. 40).

Het kenmerk van 'arbeidsdeling' omvat overeenstemming over wie welke taken uitvoert, de juiste aanpak van het werk en het oplossen van problemen binnen het beroep. Idealiter heeft een beroep exclusieve controle over de arbeidsverdeling en beslissingsbevoegdheid over de uitvoering van het werk (Freidson, 1994, p. 64). Dit zou een aanzienlijk verschil moeten maken ten opzichte van een vrije markt of bureaucratie (Freidson 1994, zoals weergegeven door Spierts, 2014, p. 40).

Volgens Freidson verwijst de term 'arbeidsmarkt' naar de gevestigde positie van een beroep binnen de arbeidsmarkt. Dit wordt bereikt door te eisen dat professionals de juiste kwalificaties en certificeringen hebben die passen bij hun beroepsgroep. Dit biedt individuele professionals enige bescherming tegen de fluctuaties op de korte termijn op de arbeidsmarkt en draagt bij aan het voortbestaan van het beroep (Freidson 1994, zoals weergegeven door Spierts, 2014, p.40 - 41).

Het kenmerk 'opleiding, scholing en training' benadrukt de rol van instituties bij het kwalificeren en certificeren van professionals voor toegang tot de arbeidsmarkt. Deze instituties spelen een belangrijke rol bij het ontwikkelen van kennis, vaardigheden en professionele redenering (Freidson 1994, zoals weergegeven door Spierts, 2014, p. 41).

Ten slotte noemt Freidson het kenmerk van beroepsideologie, waarbij professionals streven naar erkenning en goedkeuring van overheidsinstanties, opdrachtgevers, klanten en de samenleving als geheel. Dit omvat het recht om naar eigen inzicht te handelen en het mogelijke

monopolie op het verdelen en uitvoeren van arbeidstaken (Freidson 1994, zoals weergegeven door Spierts, 2014, p. 41).

## **Methode**

### **Onderzoeksdesign en bronnen**

Er zal in dit historisch-pedagogisch onderzoek door middel van een kwalitatieve inhoudsanalyse worden getracht een antwoord te geven op de hoofdvraag van dit onderzoek, namelijk: “Welke discussies en ideeën kwamen naar voren in pedagogische vaktijdschriften met betrekking tot professionalisering van gezinsvoogden in de kindbescherming in Nederland in de periode van 1965 tot 1980?”

Een kwalitatieve inhoudsanalyse of ‘content analysis’ wordt gebruikt voor het analyseren van verscheidene soorten teksten waarbij er op voorhand een analyse instrument is ontwikkeld op basis van theorie. In dit onderzoek is dit analyse instrument ontwikkeld aan de hand van de professionaliseringstheorie van Freidson (Freidson 1994, geciteerd in Spierts, 2014, p. 40 - 41). Deze zal ingezet worden om op systematische wijze de teksten te analyseren en met elkaar te vergelijken (Flick, 2018, p. 482; Boeije, 2002, p. 391).

Naast de kwalitatieve inhoudsanalyse zal er ook gewerkt gaan worden met thematisch coderen. Hierbij wordt er met een open blik naar de bronnen gekeken, om gedurende de analyse open te blijven staan voor informatie en termen die uit de bronnen naar voren komen en kunnen de verschillende categorieën waar nodig aangevuld en aangepast worden (Flick, 2018, p. 477). Dit wordt mede gedaan om rekening te houden met het risico van ‘present-mindedness’, waarbij de onderzoeker tijdens het analyseren van een bron te veel uit gaat van een terminologie passend bij diens tijd waardoor er hij/zij een verkleurd beeld schets van de bronnen (Dekker, 2016, p. 20).

Er worden artikelen geselecteerd uit pedagogische vaktijdschriften in de periode 1965 - 1980. Uit praktische overwegingen is ervoor gekozen om alleen tijdschriften aanwezig in de Universiteitsbibliotheek van Groningen te betrekken in de steekproef.

De jaargangen waren compleet op het ontbreken van enkele pagina's na. De jaaruitgaves uit 1975 en 1976 van het tijdschrift *Sjow* worden niet meegenomen in de selectie, omdat deze niet beschikbaar waren in de universiteitsbibliotheek van de Rijksuniversiteit Groningen.

Om een zo representatief mogelijk beeld te vormen en de onderzoeksvraag zo goed mogelijk te kunnen beantwoorden, is er gekozen om zowel een confessioneel en neutraal tijdschrift te includeren in de analyse. Dit is vanwege het feit dat er in het begin van de onderzoeksperiode nog sprake is van verzuiling van de Nederlandse samenleving en dit ook terug te zien was in de vaktijdschriften die verschenen op het terrein van de justitiële kinderbescherming: deze waren eveneens gescheiden in confessionele- en neutrale vaktijdschriften. Het gaat hierbij om artikelen uit *de Koepel* (na een naamsverandering voortgezet als *Sjow*) en het *Tijdschrift voor maatschappelijk werk (TvMW)*. Binnen deze tijdschriften is het thema justitiële kinderbescherming een veel besproken onderwerp, wat ze geschikt maakt om te gebruiken voor dit onderzoek. *TvMW* vertegenwoordigde veelal artikelen die gekoppeld werden aan neutrale instellingen en *de Koepel/Sjow* publiceerde artikelen die zowel protestante als neutrale instellingen vertegenwoordigde (Dekker, M., 2016, p. 22-23).

### **Selectie Artikelen**

De artikelen zullen aan de hand van de volgende inclusie criteria worden geselecteerd uit de vaktijdschriften.

#### *1. Het artikel heeft betrekking op de gezinsvoogd.*

Er is voor minstens de helft van het artikel geschreven over het werk van de gezinsvoogd. Artikelen die ingaan op vrijwillige ondersteuning aan gezinnen/kinderen zullen niet worden meegenomen, aangezien de hulp van een gezinsvoogd enkel voortkomt uit een justitiële

maatregel (OTS) opgelegd door een kinderrechter. Eveneens worden artikelen meegenomen die ingaan op de hulp die geboden wordt door een gezinsvoogd naar aanleiding van een OTS, aangezien de richtlijnen voor de te bieden hulp sterk in verbinding staan met de regels/wetgeving rondom de maatregel. Hierbij is het wel van belang dat er duidelijk ingegaan wordt op de relatie tussen de OTS en het werk van de gezinsvoogd. Indien dit niet het geval is, en het artikel eerder ingaat op de vormgeving van de justitiële maatregel, dient deze niet meegenomen te worden.

## *2. Het artikel gaat in op professionalisering binnen de justitiële kinderbescherming*

Voor dit inclusie criterium worden de basiskennmerken van Freidson gehanteerd; “body of knowledge and skills; arbeidsdeling; arbeidsmarkt; opleiding en training; beroepsideologie” (Spierts, 2014, p.40). Bijvoorbeeld, artikelen die ingaan op de vaardigheden en kennis van de beroepsgroep/professionals (body of knowledge and skills) worden meegenomen. Hetzelfde geldt voor artikelen die de taakverderdeling binnen het werkveld van kinderbescherming bespreken of oplossingen bieden voor praktijkproblemen (arbeidsdeling). Dit kan bijvoorbeeld gaan over wie verantwoordelijk is voor toezicht op gezinnen wanneer de kinderrechter een OTS heeft opgelegd. Indien artikelen ingaan op de benodigde certificaten en kwalificeringen van de gezinsvoogd zal deze ook worden meegenomen in de analyse (arbeidsmarkt). Als een artikel de inhoud van opleidingen en trainingen voor gezinsvoogden in de kinderbescherming bespreekt (opleiding en training), wordt deze ook geselecteerd voor de analyse. Ten slotte wordt een artikel opgenomen in de analyse als het bijvoorbeeld ingaat op de positie van een gezinsvoogd in de samenleving, of de normen, waarden en ethische principes die zij moeten volgen (beroepsideologie).

## *3. Het artikel dient gepubliceerd te zijn in de periode 1965-1980*

Dit zal te herleiden zijn door aan de voorkant van een tijdschrift en/of aan het begin van het artikel opzoek te gaan naar de datum van publicatie.

Indien de artikelen niet aan bovengenoemde drie inclusie criteria voldoen, zullen zij niet worden opgenomen in de data-analyse.

Aangezien de vaktijdschriften in de periode van 1965 tot 1980 niet digitaal beschikbaar zijn, zullen er voor dit onderzoek in de universiteitsbibliotheek van de Rijksuniversiteit Groningen tijdschriften uit deze jaargangen worden doorgenomen. Dit betreft 13 tijdschriften gepubliceerd door *de Koepel/Sjow* en 15 tijdschriften gepubliceerd door *TvMW* in de periode van 1965-1980. *De Koepel/Sjow* publiceerde zo'n 12 nummers per jaar en *TvMW* zo'n 20 nummers per jaar. In deze tijdschriften komen hoofdzakelijk professionals, bestuurders en wetenschappers aan het woord (Dekker, M., 2016, p. 21).

Het analyseproces zal stapsgewijs en systematisch verlopen, met als doel maximale replicatie en controleerbaarheid van het onderzoek te waarborgen (Scheepers et al., 2016, p. 302-303).

Eerst wordt de algemene informatie van elk artikel verzameld, zoals het vaktijdschrift, de publicatiedatum en de auteur. Vervolgens worden de drie interpretatieve technieken van Mayring toegepast: samenvatten, structureren en verhelderen (Mayring 2022, p. 72 - 75).

Bij de eerste techniek, 'samenvatten', wordt elk geselecteerd artikel beknopt samengevat in 4 à 5 zinnen om de tekst te reduceren zonder de inhoud te verliezen.

De tweede techniek, 'structureren', houdt in dat het artikel opnieuw wordt gelezen en relevante fragmenten worden gekoppeld aan de vragen van het analyse-instrument (bijlage 1).

Tot slot zal de derde techniek 'verhelderen' worden toegepast. Dit houdt in dat de fragmenten worden geïnterpreteerd binnen de context van het artikel en de bredere context van de periode 1965 tot 1980 zoals beschreven in het contexthoofdstuk van dit onderzoek (Mayring 2022, p. 73-74).

Bovendien worden de verschillende kenmerken van Freidson geoperationaliseerd aan de hand van de vragen van het analyse-instrument. Om specifieke kenmerken in kaart te

brengen, worden verschillende vragen gesteld die bijdragen aan het beantwoorden van de deelvragen. Zo dient de vraag: *“Wat komt er in het artikel naar voren wat betreft de (verwachte) vaardigheden en kennis van de gezinsvoogd? Wat werd hierover gezegd?”* het kenmerk ‘body of knowledge and skills’ in kaart te brengen. Deze vraag zal een bijdrage leveren aan het beantwoorden van de derde deelvraag.

Het kenmerk ‘arbeidsdeling’ wordt geoperationaliseerd door de vraag: *“Komen er bepaalde afspraken en/of discussies over de (verdeling van) taken behorende bij het werk van gezinsvoogden naar voren? Wordt er een oplossing gegeven voor een bepaald probleem in de praktijk van de gezinsvoogd? Wat werd hierover gezegd?”*. Deze vraag zal eveneens bijdragen aan het beantwoorden van de eerste en tweede deelvraag.

Daarnaast zal het kenmerk ‘arbeidsmarkt’ geoperationaliseerd worden aan de hand van de volgende vraag: *“Wat komt er in het artikel naar voren wat betreft de (verwachte) kwalificaties en certificeringen van de gezinsvoogd? Wat werd hierover gezegd?”*.

Verder zal het kenmerk ‘opleiding, scholing en training’ in kaart worden gebracht door de vraag: *“Komt er in het artikel iets naar voren wat betreft de opleiding, scholing en training van gezinsvoogden? Wat werd hierover gezegd?”* in het analyse instrument te betrekken. Deze vraag zal bijdragen aan het beantwoorden van de tweede en derde deelvraag. Tot slot zal het kenmerk ‘beroepsideologie’ getracht worden weer te geven met de vraag: *“Komt er in het artikel iets naar voren waarin er wordt ingegaan op de waarden, normen en ethische principes die de gezinsvoogd dient na te streven? Wat werd hierover gezegd?”*. Deze vraag zal bijdragen aan het beantwoorden van de derde deelvraag.

Door per artikel deze fragmenten te selecteren en toe te wijzen aan analysevragen zullen deze getracht beantwoord te worden (Mayring 2000, zoals weergegeven door Dekker, 2016, p. 19). Met het beantwoorden van de analysevragen wordt getracht antwoord te geven op de deelvragen en hoofdvraag.

In het contexthoofdstuk zal er een overzicht worden weergegeven van relevante ontwikkelingen binnen de Kinderbescherming in Nederland tussen 1965 en 1980. Ook zal er ingegaan worden om maatschappelijke ontwikkelingen in Nederland, aangezien deze eveneens van invloed kunnen zijn geweest op discussies en ontwikkelingen binnen de kinderbescherming.

## **Contexthoofdstuk**

### **Maatschappelijke ontwikkelingen in Nederland tussen 1965 en 1980**

#### ***Ontzuiling en emancipatie***

Vanaf het begin van de twintigste eeuw tot in de jaren zestig was er in Nederland sprake van een verzuilde samenleving (Driessen & van der Slik, 2001, p. 561). Zo had je de katholieke, protestante, socialistische en liberale zuil. Deze zuilen hadden ieder zoal hun eigen organisaties, media, gezondheidszorg, scholen en politieke partijen (van Dam, 2015, p. 293; Dekker, J.J.H., 2012, p. 32-33).

Het proces van secularisering waarbij de kerk een kleinere invloed kreeg binnen de samenleving, maakte dat de verzuiling van de samenleving steeds vaker werd neergezet als ouderwets en iets wat de vernieuwing van de samenleving tegenwerkte. Steeds meer mensen namen in meer of mindere mate afscheid van de kerk en diens collectieve en godsdienstige normen en waarden. Er kwam een groeiende behoefte aan democratisering, inspraak en emancipatie. Door burgers werd niet meer getolereerd dat religieuze, beleidsmatige of economische instellingen ‘de macht’ hadden. Aanhangers van de emancipatiebeweging pleitten dan ook voor meer “(...) vrijheid, dialoog, medezeggenschap en sociale rechtvaardigheid.”

#### **Van economische voorspoed naar recessie**

Tot aan het midden van de jaren zeventig kende Nederland een periode van flinke economische groei en welvaart. In 1973 kwam er een einde aan de groei en voorspoed, omdat de olieproducerende Arabische landen besloten om de prijzen van olie sterk te verhogen. Dit

had grote gevolgen voor Nederland. Het land werd bovendien extra hard getroffen vanwege zijn geheime wapenproductie en handel met Israël, waardoor er een olieboycot werd opgelegd (Dane, 2006, p. 140).

De hoge olieprijs leidden tot een algemene stijging van de prijzen, waardoor de inflatie toenam. Met als gevolg een dalende productie en een toename van de werkloosheid. Vanwege de groeiende werkloosheid nam zowel de druk op als de kosten van de sociale hulpverlening aanzienlijk toe. Dit was eveneens het geval voor de kinderbescherming. De economische situatie verslechterde aanzienlijk en de voorspoedige tijden maakten plaats voor economische onzekerheid en moeilijkheden (Dane, 2006, p. 140).

## **Ontwikkelingen binnen de kinderbescherming tussen 1965 en 1980**

### ***Ontzuiling en emancipatie***

In de jaren veertig, vijftig en zestig werd er een groot beroep gedaan op de kinderbescherming, maar eind jaren zestig veranderde dit. Er ontstond steeds meer kritiek op de gang van zaken binnen de justitiële kinderbescherming, waarbij de effectiviteit en legitimiteit ervan in twijfel werden getrokken (Dekker et al., 2012, p. 53). Deze kritiek betrof onder andere het autoritaire karakter van de justitiële kinderbescherming, het overmatige gebruik van regels en de praktijk van africhting in tehuizen in plaats van opvoeding. Kinderen hadden geen ruimte om hun mening te uiten (Bakker et al., 2010, p. 487-489).

De groeiende emancipatiebeweging hechtte steeds meer waarde aan mondigheid, inspraak en vrijheid. Het formele en gedwongen karakter van de kinderbescherming was niet langer in lijn met deze opvattingen. (Dekker, J.J.H., 2012, p. 38; Dane, 2006, p. 137). Dit zag je ook terug in de opleidingen die aan de universitaire sociale faculteiten en sociale academies in Nederland werden gegeven. Zo werd studenten meegegeven “(...) dat elke bemoeienis met



*kinderen in dienst moest staan van de bevrijding van het kind uit de knechtende maatschappelijke verhoudingen.” (Dane, 2006, p. 139).*

De kritiek op het autoritaire karakter van de kinderbescherming had zijn gevolgen voor de uitvoering ervan. De ondertoezichtstelling was in 1945 de maatregel binnen de justitiële kinderbescherming die het meest werd opgelegd (Dekker et al., 2012, p. 32). Hier kwam echter verandering in, want tussen 1966 en 1980 reduceerde het aantal ondertoezichtstelling tot de helft; van 20.671 naar 10.304 kinderen (Dekker et al., 2012, p. 90).

Niet alleen van buitenaf, maar ook van binnenuit kwam er kritiek op de Kinderbescherming. In 1969 werd de actiegroep 'het Roze Pamflet' opgericht door medewerkers binnen de kinderbescherming. Voorheen was de wereld van de kinderbescherming redelijk gesloten voor de buitenwereld, maar met de publicatie van het 'Zwartboek kinderbescherming' kwam daar verandering in. Hierin werd op kritische wijze geschreven over de huidige stand van zaken binnen de kinderbescherming (Bakker et al., 2010, p. 488; Komen, 1999, p. 49). Zo kwam naar voren dat de medewerkers binnen de kinderbescherming de traditionele kinderbescherming als te 'paternaliserend' en 'bevoogdend' beschouwden. Daarnaast pleitten zij voor democratische besluitvorming en het wegnemen van hiërarchie binnen de kinderbescherming, omdat de huidige situatie niet meer acceptabel was (Dane, 2006, p. 142-143).

### ***Herstructurering en afbakening van taken***

In de jaren zestig werd de ontzuiling eveneens zichtbaar binnen de kinderbescherming: in 1965 werd besloten dat de residentiële kinderbescherming niet langer op basis van levensbeschouwing, maar op basis van het type behandeling geregeld zou worden (Dekker, J.J.H., 2012, p. 52).

De ontzuiling van de Nederlandse samenleving leidde tot een grotere betrokkenheid van de overheid bij de organisatie en controle van de kinderbescherming. Het ministerie van Justitie

liet in de jaren '70 verschillende werkgroepen en commissies oprichten om problemen en verbeterpunten in kaart te brengen (Dane, 2006, p. 145).

In 1971 bracht de Wiersema-commissie de nota "Jeugdbescherming en justitie" uit, waarin kritiek werd geuit op de organisatie van de kinderbescherming. Deze nota benadrukte onder andere de noodzaak van kortere en deskundigere hulpverlening, meer samenhang binnen organisaties en een vermindering van uithuisplaatsingen (Dane, 2006, p. 145-146).

In datzelfde jaar benadrukte het rapport "Jeugdbeschermingsrecht" van de Commissie Wiarda de behoefte om de groei van de kinderbescherming te beperken, de focus op methodieken te vergroten en instellingen los te koppelen van levensbeschouwing (Dane, 2006, p. 149).

Verder pleitte de Gemengde Interdepartementale Werkgroep Jeugdwelzijnsbeleid, ook wel bekend als de "commissie Mik", in hun eindrapport "Jeugdwelzijn" voor het samenvoegen van verzuilde instellingen en tehuizen op basis van expertise. Deze aanbevelingen werden uiteindelijk pas in 1989 vastgelegd in de Wet op de Jeugdhulpverlening (Dane, 2006, p. 151).

### ***De beroepskracht en vrijwilliger***

Ondanks kritiek op de justitiële kinderbescherming sinds de jaren zestig, bleef professionalisering een belangrijk thema binnen dit werkveld (Bakker et al., 2010, p. 490 ; Dane, 2006, p. 92 - 93).

Het volgen van een opleiding, zoals de opleiding tot maatschappelijk werker, werd steeds gebruikelijker voor gezinsvoogden. Beroepskrachten werden specifiek opgeleid in disciplines zoals psychologie, sociologie en pedagogiek, waardoor ze in staat waren om hulpverlening op basis van wetenschappelijke kennis te bieden (Decker et al., 2012, p. 125).

Het aantal beroepskrachten nam toe, terwijl het aantal vrijwilligers flink afnam (Decker et al., 2012, p. 125). De overheid stimuleerde deze verschuiving naar opgeleide

beroepskrachten, omdat instellingen met onvoldoende opgeleid personeel problemen ondervonden bij subsidie en plaatsingen van kinderen (Dekker et al., 2012, p. 422).

De rol van vrijwilligers en beroepskrachten binnen de kinderbescherming bleef echter een terugkerende discussie, waarbij werd benadrukt dat vrijwilligers andere kwaliteiten hebben dan beroepskrachten, zoals het creëren van een huiselijke en intieme sfeer (Dekker et al., 2012, p. 122).

## **Resultaten**

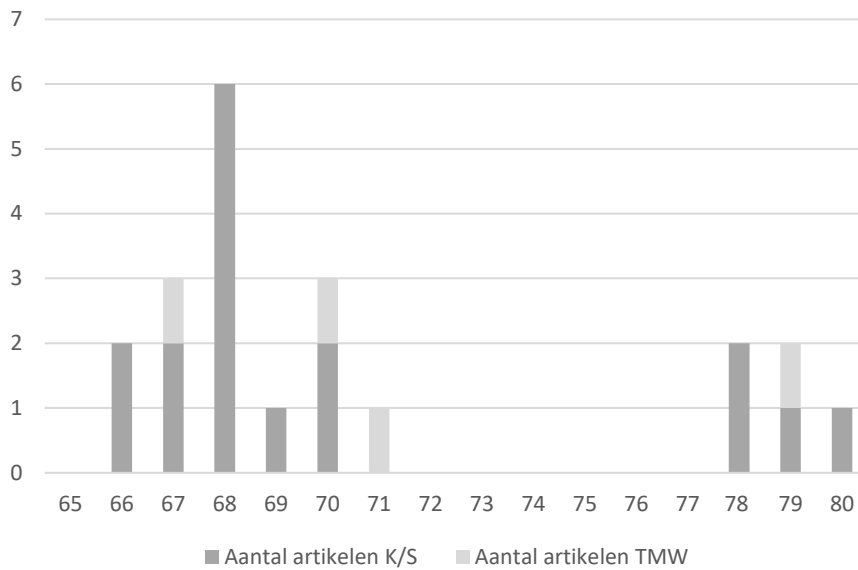
### **Professionalisering van de gezinsvoogd**

Om een antwoord te kunnen formuleren op de onderzoeksvraag en daarbij behorende deelvragen zijn er, aan de hand van inclusie- en exclusiecriteria, in totaal 21 artikelen geselecteerd. Dit bedroeg 17 artikelen uit het vaktijdschrift *de Koepel/Sjow* en 4 artikelen uit het *TvMW*. Een literatuurlijst van de geanalyseerde artikelen wordt weergegeven in bijlage 2. De artikelen zijn aan de hand van het analyse- instrument geanalyseerd (bijlage 1). Ter illustratie zijn er twee voorbeelden weergegeven in bijlage 3.

Tabel 1 laat zien dat er over de gezinsvoogd veel aan het begin en aan het einde van de onderzochte periode is geschreven. Er zijn in totaal zestien artikelen in de periode van 1966 t/m 1971 en vijf artikelen in de periode 1978 t/m 1980 geschreven.

### **Figuur 1**

*Aantal Artikelen over de Gezinsvoogd en diens werk in de Periode van 1965-1980.*



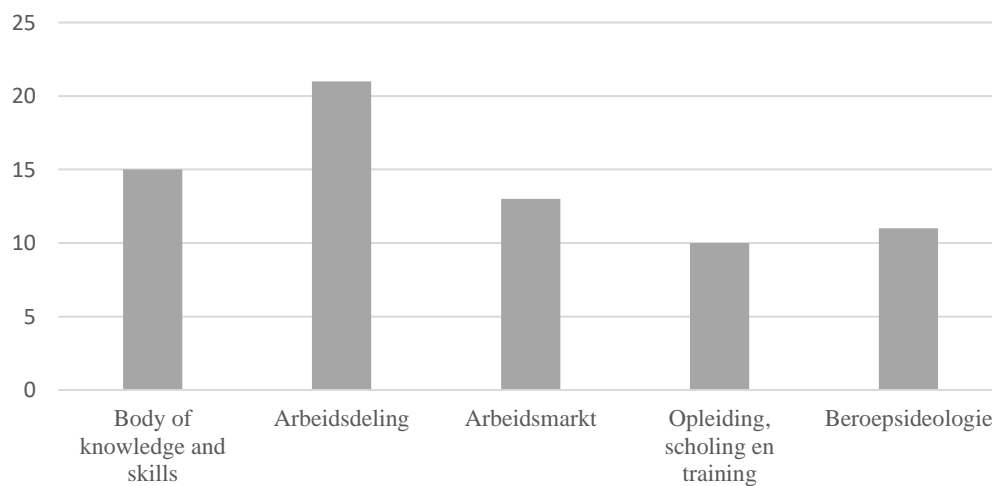
Noot. K/S = 'de Koepel/Sjow', TvMW = 'Tijdschrift voor maatschappelijk werk'

<sup>a</sup> Aantal artikelen K/S = 17, aantal artikelen TvMW = 4, totaal  $N = 21$

Tabel 2 laat zien hoe vaak de kenmerken van Freidson benoemd worden in de artikelen.

## Figuur 2

### *Frequentie Kenmerken in Artikelen*



### *Body of knowledge and skills*

Er kwamen verschillende thema's naar voren in de artikelen met betrekking tot de vaardigheden en de kennis die de gezinsvoogd diende te bezitten.

Een terugkomend thema is dat de gezinsvoogd in staat moest zijn om zich flexibel en creatief op te stellen in het bieden van ondersteuning (artikel 5, 6, 8, 9, 10, 18 en 19). Dit komt overeen met de vaardigheid ‘praktisch denken’ die Freidson benoemd die behoort tot het kenmerk ‘Body of knowledge and skills’ (Freidson 1994, zoals weergegeven door Spierts, 2014, p. 40).

Flexibiliteit en creativiteit werd nodig geacht, omdat “(...) *het gezinsleven dermate snel aan het veranderen [is] en er zo weinig op traditioneel bepaalde gezinsmodellen [kan] worden afgegaan.*” (artikel 6, p.113). Indien er zich problemen voordoen binnen de hulpverlening, dient de gezinsvoogd hier op een creatieve wijze een oplossing voor te verzinnen (artikel 8). Ook moest je als gezinsvoogd instaat zijn om te kunnen aanvoelen wat een kind of gezin nodig had (artikel 19).

Naast het begeleiden van gezinsvoogdijpupillen, ondersteunt de beroepskracht vaak vrijwillige gezinsvoogden. Flexibiliteit en het aanvoelen van de behoeften van de vrijwilliger zijn daarbij belangrijk (artikel 18).

Een ander thema wat uit de artikelen naar voren kwam was de discussie over een planmatige of een intuïtieve werkwijze; in meerdere artikelen pleitte de auteurs ervoor dat gezinsvoogden vaardigheden dienden te bezitten om planmatig en volgens wetenschappelijke methodes te werk te gaan (artikel 6, 7, 9, 12, 14), maar enkelen benoemden juist de rol die het gevoel en intuïtie in het werk van de gezinsvoogd diende in te nemen (artikel 8, 18 en 19).

A. ten Kate pleitte voor doelgericht en systematisch handelen van maatschappelijk werkers, gebaseerd op wetenschappelijke gegevens en ethische principes. Ze benadrukte dat dit essentieel was bij ernstige bedreigingen van kinderen die onder toezicht werden gesteld (artikel 14). B.J.M. Bremer was het eens met het belang van bekwaamheid en kennis van methodiek en wetenschappelijke toetsing bij het ondersteunen van gezinnen en het verbeteren van onderlinge relaties (artikel 6).

De zojuist benoemde standpunten sluiten aan bij de groeiende opvatting Van die tijd dat de kinderscherming zich meer moest richten op wetenschappelijk gefundeerde behandelmethoden (Dane, 2006, p. 148).

De discussie over planmatigheid kwam eveneens naar voren met betrekking tot de manier van werken en rapportages door gezinsvoogden. Er werden des tijds door gezinsvoogden rapporten geschreven die als middel ter communicatie en besluitvorming binnen de kinderscherming dienden te worden gebruikt, zodat bijvoorbeeld de Kinderrechter voldoende informatie bezat over het onder toezicht gestelde kind en aan de hand van, onder andere deze rapportages, een besluit kon vormen over de voortgang van de ondertoezichtstelling.

Volgens sociologe L. F. Moens & psychologe A.W. Vermeul-van Mullem was de kwaliteit en kwantiteit van de rapportages echter beneden het gewenste niveau. Om hier verandering in te brengen, kwamen zij met enkele ideeën en suggesties. Zij waren bijvoorbeeld van mening dat de ondertoezichtstelling volgens een werkplan diende te worden uitgevoerd en dit de gezinsvoogd steun zou bieden om in staat planmatig te werk te gaan en te kunnen evalueren over diens handelen (artikel 7).

H. J. Wegerif, des tijds de secretaris van het Verbond van Verenigingen Pro Juventute (van der Bij - de Puij, 2019), was van mening dat het werkplan “ (...) een gevaar [zou zijn] voor de eigen creativiteit in het vinden van oplossingen, en voor de wisselwerking tussen gezinsvoogd en pupil, tussen gezinsvoogd en ouders.” (artikel 8, p. 142). Wegerif was het eens met dat er een zekere planmatigheid nodig was in het werk van een gezinsvoogd, maar vroeg zich “ (...) af, of soms het ad-hoc werken (“doen wat je hand vindt om te doen”, “ingaan op wat de cliënt zelf brengt”) niet beter is, dan het volgen van een tevoren uitgestippelde lijn. Ideaal is natuurlijk de combinatie : ingaan op wat de cliënt brengt en toch steeds het uiteindelijke doel van de hulpverlening in het oog houden; een bepaalde weg gaan, doch daarvan durven afwijken

*als dat nodig blijkt.*” (artikel 10, p. 235). Het aandacht besteden aan de inbreng van de cliënt komt overeen met de emancipatiebeweging van die tijd, die zich eveneens richtte op een toename van mondigheid en inspraak (Dekker, J.J.H., 2012, p. 38; Dane, 2006, p. 137).

### ***Arbeidsdeling***

Zichtbaar werd aan de hand van de analyse van de artikelen dat de meningen over de taakverdeling binnen de gezinsvoogdij uiteen liepen. De verschillende thema's en discussies met betrekking tot het kenmerk 'arbeidsdeling' zullen in de volgende alinea's worden toegelicht.

Een van de discussiepunten die naar voren kwam in de jaren 1967 en 1968, betrof de taakverdeling van de rapportages van gezinsvoogden (artikel 7, 8, 9, 10, 11, 12 & 13). De discussie omtrent de taakverdeling van gezinsvoogden sloot aan bij het kenmerk 'arbeidsdeling' van Freidson, wat de overeenstemming omvat wat betreft de verdeling van taken (Freidson 1994, zoals weergegeven door Spierts, 2014, p. 40). Echter blijkt uit de artikelen dat er nog geen overeenstemming is over de taakverdeling van de rapportages.

Moens & Vermeul-van Mullem merkten op dat gezinsvoogden onvoldoende in staat waren om rapportages van de juiste kwantiteit en kwaliteit te leveren. Om dit probleem aan te pakken, stelden zij voor dat deze taak zou worden overgedragen aan een maatschappelijk werker binnen de gezinsvoogdijinstelling, aangezien “(...) *een geregelde rapportage van de gezinsvoogd meer vergt dan hij aan kan.*” (artikel 9, p. 234). De gezinsvoogd zou in plaats van kwartaalrapporten een contactlijstje moeten invullen met gegevens, bijzonderheden en de mogelijkheid voor contact met de maatschappelijk werker. Jaarlijks zouden de maatschappelijk werker en de gezinsvoogd een evaluatiebijeenkomst hebben over het werkplan en de voortgang van de ondertoezichtstelling, gevolgd door een rapport van de maatschappelijk werker aan de kinderrechter (artikel 7 en 9). Daarentegen was H.J. Wegerif kritisch over de voorstellen van

Moens en Vermeul-van Mullem en meende dat gezinsvoogden wel degelijk in staat waren om te rapporteren (artikel 8 en 10).

Verder benadrukten Moens en Vermeul-van Mullem dat de rapportage zeker niet geschikt was voor vrijwillige gezinsvoogden vanwege beperkte tijd en gebrek aan vaardigheden (artikel 7, 9). In tegenstelling hiermee stelde Wegerif de vraag waarom vrijwillige gezinsvoogden die pedagogische hulp konden bieden, niet in staat waren om eenvoudig voortgangsrapportages op te stellen. Hij pleitte voor verder onderzoek naar dit vraagstuk (artikel 8, 10).

Na de gevoerde discussie tussen Moens, Vermeul-van Mullem en Wegerif verschenen er nog enkele artikelen waarin andere auteurs hun ideeën en meningen deelden, al dan niet vergelijkbaar met de eerdere bronnen (artikel 11, 12, 13).

Zo benadrukte Prof. dr. J.C. Hudig dat het belangrijk is om te kijken naar wat een individuele gezinsvoogd aankan, in plaats van zich te richten op de vraag of de gezinsvoogd al dan niet een vrijwilliger is. Hudig was wel voorstander van een gestructureerde aanpak van gezinsvoogden door middel van een behandelingsplan en hij stelde voor om te volstaan met twee rapporten per jaar, tenzij zich onvoorziene omstandigheden voordeden (artikel 12).

Verder pleitte M. Rutgers v.d. Loeff voor het behoud van kwartaalrapporten, waarbij de gezinsvoogd zelf verantwoordelijk zou zijn voor het vastleggen van de gegevens, met of zonder begeleiding van een maatschappelijk werker. Volgens Rutgers v.d. Loeff moest de gezinsvoogdijinstelling verantwoordelijk zijn voor controle en aanvullende informatie, die via de instelling met de kinderrechter wordt gedeeld (artikel 13).

Bovendien deelden Bremer en Ellinger de visie van Moens en Vermeul-van Mullem dat vrijwilligers niet geschikt waren voor de taak van gezinsvoogd. Ze wezen op het tijdgebrek, de vereiste deskundigheid en de noodzaak tot samenwerking met andere experts en instanties als belemmerende factoren (artikel 6 en 17).



Aan de andere kant stonden twee vrijwillige gezinsvoogden die van mening waren dat vrijwilligers het werk van de gezinsvoogd juist goed zouden kunnen vervullen, vanwege hun beschikbare tijd en gelijkwaardig contact met gezinnen (artikel 18, 19).

Naast bovenstaande onderwerpen, werd herhaaldelijk in de artikelen ook de kwestie van de hoge werkdruk en caseload van gezinsvoogden benadrukt (artikel 2, 11, 18, 19, 21). Dit onderwerp kwam naar voren in artikelen uit zowel eind jaren zestig als eind jaren zeventig.

In 1969 uitten gezinsvoogdijverenigingen en maatschappelijk werkers hun zorgen over de hoge werklast en caseload tijdens de najaarsconferentie van het Nederlandse Verbond van Verenigingen Pro Juventute (artikel 2). Ze twijfelden of ze hun werk nog op verantwoorde wijze konden uitvoeren vanwege beperkte tijd en middelen. Als reactie hierop werd een coördinatiecommissie opgericht die de Minister van Justitie van informatie voorzag en pleitte voor aangepast subsidiebeleid. De voorgestelde oplossing was om gezinsvoogden vanaf 1971 een lagere werklast te geven door middel van subsidie (artikel 2).

In tegenstelling tot de coördinatiecommissie waren Moens en Vermeul-van Mullem van mening dat de taken van de gezinsvoogd moesten veranderen, waarbij ze niet langer verantwoordelijk zouden zijn voor rapportage (artikel 7 en 9).

De te hoge werkdruk en caseload was al een thema in 1969, maar dit nam enkel alleen maar toe met de oliecrisis die in 1973 arriveerde. Als gevolg van de recessie nam de werkloosheid toe, voor de kinderbescherming resulteerde dit in aanzienlijk hogere werkdruk en kosten (Dane, 2006, p. 140).

Tot slot kwam er in verschillende artikelen een voorstel van scheiding van hulp en recht binnen de gezinsvoogdij naar voren (artikel 4, 20, 21). Deze scheiding is gebaseerd op het idee dat instellingen binnen de kinderbescherming georganiseerd moesten worden op basis van hun expertise en zich aan deze afbakening dienden te houden (Dane, 2006, p. 151).

De auteur van artikel 4, W. Fortuin, was de leider van het project ‘Opperdan’. Stichting Opperdan was één van de gesubsidieerde projecten die naar aanleiding van de ‘commissie Mik’ en diens eindrapport ‘Jeugdwelzijn’ werden gestart. De projecten, hadden als doel om een scheiding van hulp-en-recht in de praktijk te kunnen uitvoeren en toetsen.

Vroeger omvatte de taak van de gezinsvoogd zowel opvoedingsondersteuning en advies aan ouders, als toezicht op de opvoeding en ontwikkeling van het kind. W. Fortuin suggereerde een optimalere taakverdeling waarbij de gezinsvoogd het toezicht op zich nam en een andere maatschappelijk werker de hulpverlening verzorgde. Fortuin achtte de gezinsvoogd minder geschikt voor het bieden van de hulpverlening vanwege het feit dat “ (...) *het gedwongen karakter van de ondertoezichtstelling zijn hulpverlening kan bemoeilijken.*” (artikel 4, p.184). Zo voelden “(...) *het kind en ouders (...) zich niet altijd vrij om zich tegen de gezinsvoogd uit te spreken.*” (artikel 4, p. 184).

### ***Arbeidsmarkt***

Tussen 1965 en 1980 was er een debat over beroepskrachten en vrijwilligers in de gezinsvoogdij. Het aantal vrijwilligers nam af, terwijl het aantal beroepskrachten toenam. De noodzaak van een certificaat voor gezinsvoogden bleef echter onderwerp van discussie (Dekker et al., 2012, p. 122). Er werd steeds meer van gezinsvoogden verwacht een certificaat te hebben (Decker et al., 2012, p. 125).

Deze discussie omtrent de certificeringen heeft raakvlakken met het kenmerk ‘arbeidsmarkt’ van Freidson, waarbij een beroep een gevestigde positie inneemt indien er bepaalde eisen worden gesteld wat betreft kwalificeringen en certificeringen (Freidson 1994, zoals weergegeven door Spierts, 2014, p.40 - 41).

Het debat over controle en toegangsvereisten van het beroep, waaronder certificeringen, had voor- en tegenstanders. Dit onderwerp zal verder worden besproken in de volgende alinea's met betrekking tot het kenmerk 'arbeidsmarkt'.

Verskillende artikelen benadrukten dat alleen degenen die de opleiding tot maatschappelijk werk hadden voltooid, geschikt waren om als gezinsvoogd te functioneren (artikelen 6, 17 en 20).

In enkele artikelen werd benadrukt dat een opleiding als noodzakelijk werd beschouwd om het werk van een gezinsvoogd adequaat uit te voeren, maar er werd niet gespecificeerd welke opleiding dit betrof (artikel 7, 9, 14).

Bij het merendeel van de artikelen waren auteurs echter van mening dat dit helemaal niet noodzakelijk zou zijn en de vrijwilliger even goed het werk van een gezinsvoogd kon uitvoeren (artikel 8, 10, 11, 12, 15, 18, 19). Het hebben van een diploma als gezinsvoogd betekende niet noodzakelijkerwijs dat de gezinsvoogd competent was, zoals blijkt uit de ervaringen van twee vrijwillige gezinsvoogden (artikel 17, 19).

### ***Opleiding, scholing en training***

Uit de geselecteerde artikelen uit de late jaren zestig en zeventig blijkt dat er verschillende meningen waren over de noodzaak en kwaliteit van opleidingen en trainingen (artikel 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 17, 18, 19, 20).

Opnieuw rijst de vraag of professionele medewerkers werkelijk meerwaarde bieden ten opzichte van vrijwilligers. Desalniettemin komt de opvatting dat een opleiding noodzakelijk is voor het beroep van gezinsvoogd vaak naar voren in verschillende artikelen (artikel 6, 7, 9, 14, 17 en 20). Zo is G. L. Ellinger van mening dat “(...) *de meeste medewerkers in de gezinsvoogdij niet pedagogisch geschoold zijn en dat het hun derhalve moeilijk zal vallen om in hun aanpak rekening te houden met de speciale pedagogische eisen die de omgang met het vastgelopen kind vereist.*” (artikel 17, p. 86).

Eveneens kwam er uit een aantal artikelen naar voren dat de auteurs de vrijwilligers capabel genoeg achtten om te kunnen werken als gezinsvoogd, al dan niet met enkele aanpassingen en enige ondersteuning (artikel 8,10, 11, 12, 18, 19).

Het hoeft echter niet altijd te betekenen dat de rol van een gezinsvoogd passender is bij een beroepskracht dan bij een vrijwillige gezinsvoogd, zo zou dit eerder andersom zijn, volgens de vrijwillige gezinsvoogd Nel van Baak: in tegenstelling tot de beroepskracht, heeft en vrijwillige gezinsvoogd meer tijd om in de gezinnen te steken en zouden deze ook eerder geaccepteerd worden door het de ouders (artikel 17).

Eveneens aanwezig, in tegenstelling tot de vorige alinea, was de mening dat indien je als gezinsvoogd te werk wilde gaan, je de opleiding tot maatschappelijk medewerker diende te hebben volbracht. Opleidingsinstituten dienden zich in de opleidingen te focussen op het aanleren van diagnostiek (artikel 6), het opstellen van een behandelingsplan (artikel 6), omgaan met weerstand van ouders (artikel 14), het aanleren van een passende houding als gezinsvoogd en het reflecteren op diens persoon, keuzes en handelen (artikel 6, 15). Dit laat de rol van de opleidingsinstituten zien in de professionalisering van de gezinsvoogd, zoals het kenmerk ‘opleiding, scholing en training’ omschrijft. Het toont eveneens een zekere overlap met het kenmerk ‘body of knowledge and skills’, waarbij het gaat om de vaardigheden en kennis die de professional dient te bezitten en het kenmerk ‘arbeidsmarkt’ waarbij het gaat om de kwalificaties en certificaten die de gezinsvoogd dient te bezitten.

Naar voren komt echter ook dat de opleiding voor gezinsvoogden nog verbetering zou kunnen ondergaan (artikel 14, 20). Zo was er een groeiende behoefte aan uitgebreidere training in het communiceren met derden, waaronder instellingen en andere disciplines (artikel 14). Dit duidt erop dat de opleiding niet altijd goed afgestemd was op de praktische vaardigheden die nodig waren voor gezinsvoogden (artikel 14, 20).

## ***Beroepsideologie***

Uit verschillende artikelen zijn diverse onderwerpen naar voren gekomen met betrekking tot de normen en waarden die gezinsvoogden dienen na te streven. Een van deze onderwerpen betreft de rol van persoonlijke en maatschappelijke normen en waarden binnen het werk van gezinsvoogden, zoals beschreven in artikel 5, 6 en 19.

In de artikelen kwam naar voren dat je als gezinsvoogd je persoonlijke normen niet te veel moest laten terugkomen in je werk (5, 6, 19). Volgens Pruys en van Oort-Wegelin kon je echter niet voorkomen dat de persoonlijke normen van de gezinsvoogd over werden gedragen aan de cliënt, want “ (...)ze liggen in de persoonlijkheid opgenomen en komen daardoor ongemerkt over naar de ander.” (artikel 5, p. 63).

Dit illustreerde dat ondanks de nadruk op professionele normen en waarden die voortkwamen uit de beroepsideologie, de persoonlijke normen en waarden van gezinsvoogden nog steeds een rol speelden in de praktijk, wat een spanningsveld kon creëren tussen de beroepsideologie en de persoonlijke overtuigingen van de gezinsvoogd. Dit spanningsveld kwam eveneens naar voren in artikel 19, waarin Van Elshout, een vrijwillige gezinsvoogd, benadrukte dat het soms essentieel was om de maatschappelijke normen los te laten en te richten op menselijke relaties en positieve effecten, ongeacht de mate waarin deze als maatschappelijk wenselijk werden beschouwd.

Verder belichtten verschillende artikelen de discussie over de focus van de gezinsvoogd: moest deze zich primair richten op het belang van het kind of op het belang van het gehele gezin? Hierover liepen de meningen uiteen (artikel 1, 2, 4 en 17).

In enkele artikelen kwam naar voren dat de gezinsvoogd gewogen keuzes diende te maken in het belang van zowel het kind als gezin (artikel 1, 2, 17 ). Gezinsvoogden en andere betrokken professionals dienden zich bij iedere beslissing af te vragen of het *niet* “ (...) ten koste [gaat] van het gezin of van de gezinsband.” (artikel 17, p. 87).

W. Fortuin, de leider van het project ‘Opperdan’, was echter van mening dat de gezinsvoogd zich enkel diende te richten op het nastreven van het belang van het kind. Volgens hem was het de taak van de hulpverlener om zich te ontfemen over het gehele gezin en diens belangen (artikel 4).

## **Conclusie en Discussie**

Kennis van historische discussies over justitiële kindbescherming helpt ons hedendaagse discussies in de jeugdbescherming te begrijpen en kritisch te reflecteren op de huidige hulpverlening (Bakker et al., 2010, p. 1). Het onderzoeken van de discussie over professionalisering binnen de gezinsvoogdij in de kindbescherming tussen 1965 en 1980 helpt ons vergelijkbare huidige discussies over professionalisering beter te begrijpen.

Historische pedagogen hebben herhaaldelijk geschreven over professionalisering binnen de justitiële kindbescherming (Dekker, J.J.H., 2016, p. 194; Dekker, M., 2016; Spierts, 2014; Exalto, 2019). Desondanks is er weinig aandacht besteed aan de professionalisering van de gezinsvoogd binnen dit domein. Met dit onderzoek wordt beoogd om deze lacune te vullen en antwoord te geven op de volgende centrale vraag: “Welke discussies en ideeën kwamen naar voren in pedagogische vaktijdschriften met betrekking tot professionalisering van gezinsvoogden in de kindbescherming in Nederland in de periode van 1965 tot 1980?”.

Om deze onderzoeksvraag te beantwoorden zijn de enkele artikelen geanalyseerd uit de vaktijdschriften *de Koepel/Sjow* en *TvMW* gepubliceerd in de periode van 1965 tot en met 1980.

Vooraf in de late jaren zestig en zeventig is er veel geschreven over de professionalisering van gezinsvoogden, zoals blijkt uit de artikelen die geanalyseerd zijn. In deze artikelen komen verschillende discussies en ideeën naar voren met betrekking tot de professionalisering van de gezinsvoogd in de periode 1965-1980. Deze ideeën en discussies hebben betrekking op verschillende aspecten, zoals flexibiliteit en creativiteit, planmatigheid

en intuïtie, rapportages door gezinsvoogden, de rol van beroepskrachten en vrijwilligers, en de ervaren werkdruk en caseload.

Allereerst komen in de geanalyseerde artikelen flexibiliteit en creativiteit naar voren als belangrijke aspecten van de *kennis en vaardigheden* die gezinsvoogden dienden te bezitten. Het belang van zich flexibel opstellen aan veranderende gezinssituaties en het bedenken van creatieve oplossingen werd benadrukt.

Daarnaast was er discussie over de benadering van gezinsvoogden, waarbij sommige auteurs de nadruk legden op een planmatige aanpak, terwijl anderen ook de rol van intuïtie en gevoel erkenden.

Verder behandelen veel artikelen eind jaren zestig de taakverdeling van de gezinsvoogd en de vraag of rapportages al dan niet tot de *taken* van de gezinsvoogd behoren. In deze discussie kwam eveneens de discussie over de beroepskracht en vrijwilliger geregeld naar voren. De meningen liepen uiteen over de mate van expertise die nodig was om de taken van de gezinsvoogd te kunnen vervullen en of hier een *certificaat* voor nodig was.

Een ander terugkerend thema is de hoge werkdruk en caseload van gezinsvoogden. Dit roept bezorgdheid op over hun vermogen om hun *taken* op een verantwoorde manier uit te voeren, gezien de beperkte tijd en middelen waarover ze beschikken. Om de werklast te verlichten, worden suggesties gedaan zoals het verlagen van de caseload of het herverdelen van taken.

Als oplossing voor veel problemen binnen de kinderbescherming werd er veelal naar professionalisering gewezen (Dane, 2006, 92-93; Dekker et al., 2012, p. 122). Dit was eveneens terug te vinden in de geanalyseerde artikelen met betrekking tot de professionalisering van de gezinsvoogd: in de ideeën en discussies kwamen verschillende kenmerken van professionalisering naar voren, waarbij er werd ingegaan op kennis, vaardigheden, certificaten, taakverdeling, opleiding en normen/waarden. Er werd echter niet enkel naar professionalisering

gewezen als oplossing voor problemen binnen de kinderbescherming. Zo speelde volgens sommige auteurs de te hoge werkdruk en caseload ook een rol in de problemen die zich voordeden. Volgens hen was er meer subsidie nodig voor meer gezinsvoogden en een lagere werkdruk en caseload.

In de volgende alinea's zullen enkele beperkingen van het onderzoek worden besproken en zullen adviezen voor vervolgonderzoek worden gegeven.

Er zijn, vanwege beperkte tijd voor dit onderzoek, slechts twee tijdschriften geselecteerd en geanalyseerd. Daarnaast zijn er nog andere relevante tijdschriften beschikbaar, zoals ; *Mozaïek* en *Tijdschrift voor maatschappijvraagstukken en welzijnswerk*. Deze tijdschriften hadden mogelijk waardevolle bijdragen kunnen leveren aan een meer volledig antwoord op de onderzoeksvraag (Dekker, M., 2016, p. 22). Daarom moeten de getrokken conclusies op basis van de verzamelde gegevens voorzichtig worden geïnterpreteerd. Indien er meer tijd beschikbaar was voor dit onderzoek, had de verzameling van het materiaal door kunnen gaan tot er verzadiging was opgetreden (Scheepers et al., 2016, p. 301).

Gedurende het onderzoek kwam naar voren dat er soms enige overlap zichtbaar was in het analyse-instrument tussen de verschillende kenmerken. Zo kwam de vraag met betrekking op het kenmerk 'body of knowledge and skills' overeen met die van het kenmerk 'opleiding, scholing en training' waardoor onderdelen van artikelen bij beiden vragen gezet konden worden. In het vervolg is het belangrijk om de vragen zorgvuldiger te formuleren, met als doel zo min mogelijk overlap te creëren tussen de kenmerken.

Verder was de interpretatie van de resultaten uit de artikelen een belangrijk aspect van dit onderzoek vanwege het gebruik van een kwalitatieve inhoudsanalyse. Het is mogelijk dat een andere onderzoeker tot verschillende bevindingen zou zijn gekomen, wat maakt dat de intersubjectiviteit van het onderzoek wordt bedreigd (Scheepers et al., 2016, p. 77).



Er dient eveneens rekening gehouden te worden met het feit dat de auteurs van de artikelen met een bepaalde visie naar de gezinsvoogd en professionalisering hebben gekeken. Zo bevatten de tijdschriften *Koepel/Sjow* en *TvMW* voornamelijk artikelen geschreven door beroepskrachten, bestuurders en wetenschappers (Dekker, M., 2016, p. 21). Uit de geanalyseerde artikelen bleek echter dat er geen enkel artikel was geschreven door een gezinsvoogd zelf, hoewel er wel interviews waren afgenomen met twee gezinsvoogden. De resultaten brachten discussies en ideeën over de professionalisering van gezinsvoogden in de periode 1965-1980 naar voren. Deze inzichten zijn echter niet rechtstreeks afkomstig waren van de gezinsvoogden zelf.

In vervolgonderzoek kan men trachten de perspectieven van gezinsvoogden te includeren door naast de analyse van artikelen ook interviews af te nemen met voormalige gezinsvoogden uit die periode. Op die manier kunnen we inzicht krijgen in hun perspectieven op de ontwikkelingen binnen hun werkveld gedurende die periode en welke discussies er destijds onder gezinsvoogden plaatsvonden met betrekking tot professionalisering. Deze benadering biedt de mogelijkheid tot triangulatie, waardoor de consistentie van de meetinstrumenten kan worden geëvalueerd en de inhoudsvaliditeit van het meetinstrument kan worden onderbouwd (Scheepers et al., 2016, p. 301; Jonsen & Jehn, 2019, p. 124). Door middel van triangulatie kan er een vollediger beeld gegeven worden van discussies over professionalisering uit het verleden, wat helpt bij het begrijpen van vergelijkbare hedendaagse discussies. Dergelijke inzichten kunnen op hun beurt helpen bij het aanpakken van diverse uitdagingen in het werkveld van gezinsvoogden, en bijdragen aan veranderingen in het beleid op dit gebied.

## Literatuurlijst

- Bakker, N., Noordman, J., & Rietveld-van Wingerden, M. (2010). *Vijf eeuwen opvoeden in Nederland: idee en praktijk 1500-2000* (2e herziene druk). Koninklijke Van Gorcum.
- Boeije, H. (2002). A Purposeful Approach to the Constant Comparative Method in the Analysis of Qualitative Interviews. *Quality & Quantity*, 36(4), 391–409.  
<https://doi.org/10.1023/a:1020909529486>
- Bruning Mariëlle, & Liefwaard, T. (2013). *De ondertoezichtstelling 90 jaar, versleten of vitaal?* (Ser. Monografiën jeugdrecht, 1). Sdu Uitgevers.
- Dekker, J.J.H. (2016). A belief in magic. Professionalization in Post Second World War Forced Child Protection. In *Educational Research: Discourses of Change and Changes of Discourse*. [https://doi.org/10.1007/978-3-319-30456-4\\_14](https://doi.org/10.1007/978-3-319-30456-4_14)
- Dekker, J.J.H. (2012). Jeugdzorg in Nederland, 1945-2010. *Resultaten van deelonderzoek 1 van de Commissie Samson: Historische schets van de institutionele ontwikkeling van de jeugdsector vanuit het perspectief van het kind en de aan hem/haar verleende zorg*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
- Dekker, M. (2016). *Effectiviteit aan de horizon : een studie rond onderzoek naar resultaat op het gebied van de justitiële kinderbescherming in Nederland tussen 1945 en 2005* (dissertation). Rijksuniversiteit Groningen.
- Dane, J. (Red.). (2006). *Honderd jaar kinderbescherming. Uitgave ter gelegenheid van het jubileum van de Raad voor de Kinderbescherming en de Kinderwetten (1905-2005)*. Amsterdam: SWP.
- Driessen, G., & van der Slik, F. (2001). Religion, denomination, and education in The Netherlands: Cognitive and noncognitive outcomes after an era of secularization. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 40(4), 561–572. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1111/0021-8294.00077>

- Exalto, J. (2019). Mediaonderzoek geweld in de residentiële jeugdzorg: de vaktijdschriften (1951-2006): Bronstudie 11 bij het sectorrapport geweld in de residentiële jeugdzorg (1945-heden). *Onvoldoende Beschermd*, 1–25.
- Flick, U. (2018). *An introduction to qualitative research* (6th ed.). SAGE.
- Freidson, E. (1994). *Professionalism reborn : theory, prophecy, and policy*. Polity Press.
- IGJ & IJenV. (2022, May). *Stand van zaken jeugdbeschermingsketen*. open.overheid.nl. Retrieved March 15, 2023, from <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-93d92ccab791227d94dfbeccd192eb58bb547aff/pdf>
- Jonsen, K., & Jehn, K. A. (2009). Using triangulation to validate themes in qualitative studies. *Qualitative Research in Organizations and Management: An International Journal*, 4(2), 123–150. <https://doi.org/10.1108/17465640910978391>
- Komen, M. (1999). *Gevaarlijke kinderen, kinderen in gevaar : de justitiële kinderbescherming en de veranderende sociale positie van jongeren, 1960-1995*. SWP.
- López, M.L., Bouma, H., Knorth, E.J., Grietens, H. (2019). *The Dutch Child Protection System: Historical Overview and Recent Transformations*. In: Merkel-Holguin, L., Fluke, J.D., Krugman, R.D. (eds) *National Systems of Child Protection*. Child Maltreatment, vol 8. Springer, Cham. [https://doi.org/10.1007/978-3-319-93348-1\\_9](https://doi.org/10.1007/978-3-319-93348-1_9)
- Mayring, P. (2022). *Qualitative content analysis : a step-by-step guide*. Sage.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2022, September 14). *Crisisaanpak nodig om kinderen met jeugdbeschermingsmaatregel te beschermen*. Nieuwsbericht | Inspectie Gezondheidszorg En Jeugd. <https://www.igj.nl/actueel/nieuws/2022/09/13/crisisaanpak-nodig-om-kinderen-met-jeugdbeschermingsmaatregel-te-beschermen>

- NJI. (n.d.). *Professionalisering van jeugdhulp*. <https://www.nji.nl>. Geraadpleegd op 14 april, 2023, van <https://www.nji.nl/effectieve-jeugdhulp/professionalisering-jeugdhulp>
- NVO, NIP, NVMW, & JN. (2014, May). *Professioneel Statuut Jeugdzorg : ten behoeve van Jeugdzorgwerkers & Gedragwetenschappers*. [jeugdzorgnederland.nl](http://jeugdzorgnederland.nl). Retrieved March 15, 2023, from <https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2017/03/professioneel-statuut-jeugdzorg.pdf>
- Pulles, G. J. (2014). *Vijfentwintig jaar IVRK en de Nederlandse rechter: beschouwingen over de toepassing van het internationale verdrag voor de rechten van het kind in de Nederlandse rechtspraak*.
- Scheepers, P., Tobi, H., & Boeijs, H. (Eds.). (2016). *Onderzoeksmethoden* (Negende druk). Boom.
- Spierts, M. (2014). *Stille krachten van de verzorgingsstaat: De precare professionalisering van de sociaal-culturele beroepen*. [https://pure.uva.nl/ws/files/4497793/135605\\_thesis.pdf](https://pure.uva.nl/ws/files/4497793/135605_thesis.pdf)
- van Dam, P. (2015). Constructing a modern society through “depillarization” Understanding post-war history as gradual change. *Journal of Historical Sociology*, 28(3), 291–313. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1111/johs.12074>
- van der Bij - de Puij, I. (2019). *De rol van de Groningse kinderrechter bij ondertoezichtstelling 1922-1995: Beperking van ouderlijk gezag door de overheid*. [Thesis fully internal (DIV), University of Groningen]. SWP Uitgeverij.

## Bijlage 1

### *Analyse instrument*

#### **Algemeen**

**Wat is de naam van het vaktijdschrift?**

**Wat is de titel van het artikel?**

**Wat is de publicatiedatum van het artikel?**

**Wat is de naam van de auteur van het artikel?**

**Wat is het beroep van de auteur?**

#### **Inhoudelijk**

**Korte samenvatting van het artikel:**

**Wat is het onderwerp van het artikel?**

**Wat komt er in het artikel naar voren wat betreft de (verwachte) vaardigheden en kennis van de gezinsvoogd? Wat werd hierover gezegd?**

**Komen er bepaalde afspraken en/of discussies over de (verdeling van) taken behorende bij het werk van gezinsvoogden naar voren? Word er een oplossing gegeven voor een bepaald probleem in de praktijk van de gezinsvoogd? Wat werd hierover gezegd?**

**Wat komt er in het artikel naar voren wat betreft de (verwachte) kwalificaties en certificeringen van de gezinsvoogd? Wat werd hierover gezegd?**

**Komt er in het artikel iets naar voren wat betreft de opleiding, scholing en training van gezinsvoogden? Wat werd hierover gezegd?**

**Komt er in het artikel iets naar voren waarin er wordt ingegaan op de waarden, normen en ethische principes die de gezinsvoogd dient na te streven? Wat werd hierover gezegd?**

## **Bijlage 2**

### *Bronnenlijst*

1. L.F. Moens en A.W. Vermeul-van Mullem, 'Communicatie in de justitiële kinderbescherming', Tijdschrift voor maatschappelijk werk, 1967, nummer 16 , 351 - 356
2. Redactie, 'Actie Pro Juventute ', Tijdschrift voor maatschappelijk werk, 1970, nummer 8, 148 - 149
3. Jan Lieshout, 'Blij met W.O.T?', Tijdschrift voor maatschappelijk werk, 1971, nummer 7, 151 - 155
4. Wieger Fortuin, 'Een praktijkverslag uit het 'hulp-en-recht' project in Zaandam', Tijdschrift voor maatschappelijk werk, 1979, nummer 5 , 183 - 188
5. F. H. Pruys en mevrouw B.M. van Oort-Wegelin, 'Beantwoording van vragen uit de discussiegroepen', de Koepel, 1966, nummer 2, 46 - 52
6. B.J.G. Bremer, 'De onvrijwilligen in het gezinsvoogdijwerk \*', de Koepel, 1966, nummer 4, 106 - 120
7. L. F. Moens & A.W. Vermeul-van Mullem, 'de rapportage der gezinsvoogden', de Koepel, 1967, nummer 3, 76 – 84
8. H.J. Wegerif, 'De wetenschap en de rapportage der gezinsvoogden', de Koepel, 1967, nummer 5, 140 -142
9. L. F. Moens & A.W. Vermeul-van Mullem, 'Nog eens de rapportage der gezinsvoogden', de Koepel, 1968, nummer 8 , 231 - 234

10. H.J. Wegerif, 'Bij: "nog eens: de rapportage der gezinsvoogden"', de Koepel, 1968, nummer 8, 234 - 236
11. L. Wolf-Meijer, 'De rapportage der gezinsvoogden', de Koepel, 1968, nummer 8, 236 - 238
12. J. C. Hudig, 'Naschrift', de Koepel, 1968, nummer 8, 239 - 240
13. M. Rutgers v.d. Loeff, 'Rapportage binnen de gezinsvoogdij', de Koepel, 1968, nummer 8, 240 - 243
14. A. ten Kate, 'De maatschappelijk werkhulp in de justitiële kinderbescherming \*', de Koepel, 1968, nummer 1, 7 -13
15. M. A. Pauls, 'Verslag over gespreksgroep van gezinsvoogden', de Koepel, 1969, nummer 9, 270 - 278
16. De "kerngroep", 'Centrale gedachten en stellingen omtrent uithuisplaatsing van gezinsvoogdijpupillen', de Koepel, 1970, nummer 3, 78 -90
17. G. L. Ellinger, 'Samenvatting van en nabeschouwing op het besprokene in de discussiegroepen', de Koepel, 1970, nummer 3, 81 - 90
18. C. Coolsma, 'Ooit spijt gehad? Nee, nooit?', Sjou, 1978, nummer 7/8, 198 - 201
19. B. de Brabander, 'Dan ga ik mee, meid!', Sjou, 1978, nummer 7/8, 205 - 208
20. D. van Bennekom, 'Krijgt de kortste weg toch gelijk?', Sjou, 1979, nummer 1, 17 - 20
21. K. Blankman, 'Voorstel voor wijziging gezinsvoogdij', Sjou, 1980, nummer 1, 10 - 12

## Bijlage 3

### *Voorbeelden van analyses van de artikelen*

#### Artikel 8 :

#### **Algemeen**

<b>Wat is de naam van het vaktijdschrift?</b>
---

De Koepel

<b>Wat is de titel van het artikel?</b>
---

De wetenschap en de rapportage der gezinsvoogden

<b>Wat is de publicatiedatum van het artikel?</b>
---

1967

<b>Wat is de naam van de auteur van het artikel?</b>
--

H. J. Wegerif

<b>Wat is het beroep van de auteur?</b>
---

Secretaris van het Verbond van Verenigingen Pro Juventute (van der Bij - de Puij, 2019, p. 204).

#### **Inhoudelijk**

<b>Korte samenvatting van het artikel:</b>
--

Dit artikel is een reactie op het artikel “de rapportage der gezinsvoogden” van L.F. Moens en A.W. Vermeul- van Mullem (artikel 7). In dit artikel wijst Wegerif de auteurs er op dat zij pretenderen een wetenschappelijk artikel te hebben gepubliceerd, maar dat dit artikel niet voldoet aan de vragen die het zou trachten te beantwoorden, namelijk wat de oorzaken zouden zijn van de gebrekkige rapportages onder gezinsvoogden en dat er “(...) suggesties zouden worden gedaan voor wijzigingen in de opzet van de rapportage.” (artikel 8, p. 141).

Wegerif is niet te spreken over de oplossingen die Moens en Vermeul-van Mullem aanrijken, zo denkt hij dat het opstellen van een werkplan een “ (...) gevaar [kan zijn] voor verstarring in de hulpverlening, voor gebrek aan soepelheid ten aanzien van de zich steeds voordoende wijzigingen in de situatie , ten aanzien van onverwachte reacties van de cliënt, is bijzonder groot; en dit gevaar is groter naarmate de maatschappelijk werker minder onderlegd en minder ervaren is.” Het werkplan zou volgens Wegerif “ (...) een gevaar [zijn] voor de eigen



creativiteit in het vinden van oplossingen, en voor de wisselwerking tussen gezinsvoogd en pupil, tussen gezinsvoogd en ouders.” (artikel 8, p. 142)

### **Wat is het onderwerp van het artikel?**

(Discussie over de) rapportage door gezinsvoogden/maatschappelijk werkers

### **Wat komt er in het artikel naar voren wat betreft de (verwachte) vaardigheden en kennis van de gezinsvoogd? Wat werd hierover gezegd?**

- De (vrijwillige) gezinsvoogd dient in eigen woorden te rapporteren over het contact met het kind en gezin. Hierin kan vermeld worden wat hij/zij heeft ondernomen in de afgelopen maanden en hoe die denkt dat het gaat met het kind en diens gezin. De rapportage mag eenvoudig geschreven worden indien het goed te begrijpen is.
- De gezinsvoogd dient creatief te zijn in het omgaan met problemen en hier passende oplossingen voor te zoeken.

### **Komen er bepaalde afspraken en/of discussies over de (verdeling van) taken behorende bij het werk van gezinsvoogden naar voren? Word er een oplossing gegeven voor een bepaald probleem in de praktijk van de gezinsvoogd? Wat werd hierover gezegd?**

- L.F. Moens en A.W. Vermeul- van Mullem zijn van mening dat “de tijd en energie die de vrijwillige gezinsvoogd ter beschikking heeft, beperkt en moet worden aangenomen dat hij zonder opleiding of lange ervaring niet in staat is goede rapporten te schrijven.” (artikel 7, p. 82). Wegerif ziet niet in waarom een vrijwillige gezinsvoogd die in staat wordt geacht om pedagogische hulp te bieden aan moeilijke situaties binnen gezinnen, niet ook op eenvoudige wijze over de vorderingen zou kunnen rapporteren en geeft de suggestie dat hier verder onderzoek naar gedaan moet worden.
- Volgens Wegerif bestaat de rapportage door gezinsvoogden uit “ (...) een simpel verslagje, dat helemaal geen psychodiagnostiek hoeft te bevatten, dat ook niet weloverwogen ingedeeld behoeft te zijn, dat best wat subjectief mag wezen” (artikel 8, p.141).

### **Wat komt er in het artikel naar voren wat betreft de (verwachte) kwalificaties en certificeringen van de gezinsvoogd? Wat werd hierover gezegd?**

- Je hoeft geen certificaat op zak te hebben om het werk als gezinsvoogd goed te kunnen vervullen.

### **Komt er in het artikel iets naar voren wat betreft de opleiding, scholing en training van gezinsvoogden? Wat werd hierover gezegd?**

- Volgens Wegerif is het niet noodzakelijk voor gezinsvoogden om opgeleid te zijn om hun werk goed te kunnen verrichten (begeleiden van gezinnen en hierover rapporteren). Wel is het volgens Wegering goed dat de vrijwillige gezinsvoogden meermaals per jaar begeleid worden door maatschappelijk werkers in bijvoorbeeld het schrijven van een goede rapportage.

**Komt er in het artikel iets naar voren waarin er wordt ingegaan op de waarden, normen en ethische principes die de gezinsvoogd dient na te streven?? Wat werd hierover gezegd?**

/

#### Artikel 18 :

##### **Algemeen**

**Wat is de naam van het vaktijdschrift?**

Sjow

**Wat is de titel van het artikel?**

Ooit spijt gehad? Nee, nooit?

**Wat is de publicatiedatum van het artikel?**

1978

**Wat is de naam van de auteur van het artikel?**

Constant Coolsma

**Wat is het beroep van de auteur?**

onbekend

##### **Inhoudelijk**

**Korte samenvatting van het artikel:**

Het artikel betreft een interview met Nel van Baak-Beun (61) die al ruim twintig jaar vrijwilliger is als gezinsvoogd bij Pro Juventute in Amsterdam. Ze verteld hierin over haar ervaringen (teleurstellingen en resultaten) als gezinsvoogd en geeft aan nooit spijt gehad te hebben van haar keuze om gezinsvoogd te worden.

**Wat is het onderwerp van het artikel?**

vrijwilligers en beroepskrachten binnen de gezinsvoogdij

**Wat komt er in het artikel naar voren wat betreft de (verwachte) vaardigheden en kennis van de gezinsvoogd? Wat werd hierover gezegd?**

- 
- Je zal als gezinsvoogd heel veel dingen als maar moeten herhalen op allerlei verschillende manieren
  - Nel van Baak geeft aan dat je de geduld moet hebben en kleine stappen zal zetten in de vooruitgang die je boekt. Bij het bieden van hulp zal je “ (...) moet[en] opletten dat mensen je begrijpen; het is zo moeilijk hún taal te spreken.” (artikel 18, p. 199).
  - Je dient al wel ervaringen te hebben met kinderen om in de gezinsvoogdij te kunnen stappen.
  - Bij het begeleiden van vrijwillige gezinsvoogden dient de beroepskracht in staat te zijn om de hulp aan te passen op wat de vrijwilliger nodig heeft.
  - Om de juiste hulpverlening te bieden dient er spontaniteit en daadkracht aanwezig te zijn.
- Zo is Nel van Beek ook zeker voorstander van het ‘outreaching’ werken zoals binnen de vrij patronaten en de cliënten dus zelf gaan opzoeken en hen niet naar jou toe laten komen.

---

**Komen er bepaalde afspraken en/of discussies over de (verdeling van) taken behorende bij het werk van gezinsvoogden naar voren? Word er een oplossing gegeven voor een bepaald probleem in de praktijk van de gezinsvoogd? Wat werd hierover gezegd?**

---

- Beroepskrachten werkzaam als gezinsvoogd krijgen eveneens de taak om vrijwillige gezinsvoogden te begeleiden. Volgens Nel van Baak is de begeleiding niet te missen en als deze “(...) er niet [zou] zijn, dan zou het de ondergang van de vrijwilliger betekenen, het zou dan een knoeiboel worden”. Zo moet de beroepskracht de vrijwilligers voorzien van feitelijke informatie; “(...) bv. over wat een goed tehuis is of over wat juridisch mogelijk is (...)”

---

**Wat komt er in het artikel naar voren wat betreft de (verwachte) kwalificaties en certificeringen van de gezinsvoogd? Wat werd hierover gezegd?**

---

- Zowel vrijwilligers als beroepskrachten kunnen de taak van gezinsvoogd op zich nemen, een certificaat is niet nodig om het werk uit te voeren. Er dient echter wel begeleiding te zijn voor vrijwilligers door beroepskrachten (maatschappelijk werkers).

---

**Komt er in het artikel iets naar voren wat betreft de opleiding, scholing en training van gezinsvoogden? Wat werd hierover gezegd?**

---

- De mening dat je opgeleid dient te zijn tot maatschappelijk werker om als gezinsvoogd aan de slag te gaan, wordt niet door iedereen gedeeld. Het hoeft niet altijd te betekenen dat de rol van een gezinsvoogd passender is bij een beroepskracht dan bij een vrijwillige gezinsvoogd. Zo heeft, in tegenstelling tot de beroepskracht, een vrijwillige gezinsvoogd volgens Nel van Baak meer tijd om in de gezinnen te steken en zouden deze ook eerder geaccepteerd worden
-

---

door het de ouders “ (...) tenslotte ben je ook maar een gewone vader of moeder.” (artikel 18, p. 200).

- Volgens Nel van Beek moet je “(...) de vrijwilliger niet laten schieten omdat je nu eenmaal mensen speciaal hebt opgeleid.” (artikel 17, p. 200). Zo geeft zij ook aan dat zij eveneens “(...) beroepskrachten zonder veel talent tegen [komt], die zijn er evengoed.” (artikel 18, p. 201).

- Er wordt door professionals vaak argwanend gekeken naar de vrijwillige gezinsvoogd volgens Nel van Beek. Zij zegt hierop dat je moet laten “(...)merken dat je je goed hebt verdiept en dat je precies weet wat erin het gezin omgaat (...)” de argwanende houding wel verdwijnt (artikel 18, p. 201).

---

**Komt er in het artikel iets naar voren waarin er wordt ingegaan op de waarden, normen en ethische principes die de gezinsvoogd dient na te streven? Wat werd hierover gezegd?**

---

- Het bieden van hulp als vrijwillige gezinsvoogd doe je “(...)met je eigen mens-zijn, met de warmte die je te geven hebt, met je belangstelling, je fantasie om het eens anders te proberen.” (artikel 18, p. 200).